

Amsterdamse volkstuincomplexen halen de natuur binnen

Pure natuur is schaars geworden in ons land, zeker in de druk bevolkte Randstad. Daarom hebben besturen van enkele Amsterdamse volkstuinverenigingen besloten om hun complex zo in te richten, dat de natuur weer een kans krijgt. De resultaten zijn verbluffend. In onze hoofdstad zie je weer valken broeden, tientallen soorten paddestoelen groeien, wezeltes en egeltjes rondscharrelen en honderden soorten wilde planten bloeien. Je waant je in een natuurgebied. Hans van den Bosch vroeg Henk Smit van volkstuinpark 'Eigen Hof' en Josie Dubbeldam van tuingroep 'Amstelglorie' hoe ze de natuur naar hun complexen hebben gehaald.

"Als bioloog stoorde het mij, dat op ons volkstuincomplex zo weinig natuur te vinden was", vertelt Henk Smit, terwijl we in gezelschap van Josie Dubbeldam over volkstuinpark 'Eigen Hof' wandelen. "Daarom ben ik hier al vijftientig jaar geleden op eigen houtje begonnen om in de houtwallen wat gekweekte bomen en struiken te vervangen door inheemse. Ik hoopte zo vogels te lokken. Dat werd me niet door iedereen in dank afgenomen. Men was bang, dat het een rommeltje zou worden. Inmiddels is er veel veranderd. Steeds meer volkstuinters willen niet alleen groenten telen of een mooie siertuin aanleggen, ze willen ook van de natuur kunnen genieten. Vandaar dat ik een inrichtings- en beheerplan voor ons complex heb opgesteld, waarin de natuur centraal staat. Hoewel sommige leden er nog steeds kritisch tegenover staan, is er een begin gemaakt met de uitvoering".

"Uit een enquête op ons tuincomplex is gebleken, dat ongeveer tweederde deel van de leden van 'Amstelglorie' positief staat tegenover een min of meer natuurlijke inrichting", vult Josie

Dubbeldam aan. "Daarbij moet ik wel aantekenen, dat we heel voorzichtig in een verloren hoekje zijn begonnen. Toen de resultaten zichtbaar werden, raakten steeds meer leden enthousiast en zijn we verder gegaan op de ingeslagen weg. Dit heeft weer tot gevolg gehad, dat ons complex naast de traditionele tuinters ook een ander soort publiek is gaan trekken. De redenering is: Als je op een volkstuincomplex niet alleen kunt tuinieren, maar ook nog kunt spelen met de natuur, wil ik ook meedoen".

"Ja, je moet de mensen opvoeden", reageert Henk Smit. "In ons verenigingsblad schrijven we regelmatig over het natuurschoon, dat op ons complex te zien is. Zo hebben we laatst een lijst afgedrukt van de tientallen verschillende soorten paddestoelen, die op ons complex zijn gevonden. Zo maak je de leden enthousiast".

"Maar je moet ze ook leren hoe een complex op natuurvriendelijke wijze onderhouden kan worden", voegt Josie Dubbeldam toe. "Daartoe worden binnenshuis door de Amsterdamse Bond van Volkstuinters cursussen georganiseerd. Voorlichting en scholing zijn de sleutelwoorden voor succes".

Veelzijdig natuurgebied

We zijn stil blijven staan bij een grote waterplas aan de rand van 'Eigen Hof'. "Deze waterberging biedt ongekende mogelijkheden voor de natuur", vertelt Henk Smit. "Ik heb hier 's winters al ijsvogeltjes gezien en misschien zal hier straks ook de oeverwalvlieg vliegen. Iets verderop is namelijk een wand gemet-

Josie Dubbeldam en Henk Smit bij de waterberging

seld, waarin de diertjes kunnen nestelen. En de eilandjes in de plas onderhouden we niet, zodat er ruige vogelbosjes op ontstaan zijn. Daarvan wordt door heel wat vogelsoorten dankbaar gebruik gemaakt".

Dan kijkt hij omhoog om de vlucht te volgen van een vrij grote vogel, die hoog in een boom in een nestkast neerstrijkt. "De torenvalken zijn terug", reageert hij enthousiast. "Ook dit jaar zullen ze weer jongen grootbrengen. Dat is toch fantastisch! En er leven hier nog meer roofvogels. In een tuin iets verderop heb ik regelmatig ballen van de ransuil gevonden en ook zijn op het complex de buizerd en de kiekendief gesignaleerd".

Dat een volkstuincomplex ook aantrekkelijk gemaakt kan worden voor kleinere vogels, blijkt als we langs een boswal lopen. "Vroeger stonden hier grote vakken liguster, kornoelje en andere sierstruiken", vertelt Henk Smit. "We hebben er een bosje van inheemse soorten van gemaakt, vooral besdragers als de sleedoorn en de meidoorn. Daarop komen een heleboel vogels af. Hoor je het vogelconcert? En de mezenkastjes die we hier en der in de boswallen hebben opgehangen, dragen

natuurlijk ook bij aan een rijk vogellevens".

Het bosje wordt aan één zijde begrensd door een wal van snoeihout en op de grond bloeien inheemse planten en stinzeplanten. "De onderbegroeiing trekt insecten aan en biedt ze de gelegenheid om te overwinteren", licht Henk Smit toe. "En in de takkenril broeden roodborstjes en winterkoninkjes. Ik heb er zelfs wel eens een wezelteje in gezien en hoop, dat de hermelijn er ook nog eens gebruik van zal gaan maken. Natuurlijk overwinteren er ook egels".

Als we verder lopen, passeren we een rijtje goed onderhouden knotwilgen. "Vroeger lieten we ze uitgroeien, maar tegenwoordig knotten we ze regelmatig", vertelt Henk Smit. "Daardoor ontstaan er holten in de stammen waarin torenvalken, uilen en vleermuizen kunnen nestelen. En eenden kiezen graag de top van een knotwilg uit om er hun nest te bouwen. De takken beschermen hun jongen tegen de aanvallen van roofvogels".

Heemtuin

Dat de natuurlijke inrichting van volkstuinpark 'Eigen Hof' bij veel leden in goede aarde valt, tekent zich af in de tuinen. Ook daar groeien onder bomen en struiken stinzeplanten en menige tuin is omgrensd door een takkenril. Van een stukje pure natuur is echter nergens sprake. Dat vind je wel in een 'uithoek' van het complex, waar Wil Riegel en Femke Buys een heemtuin hebben aangelegd. Er groeien en bloeien honderden soorten wilde planten, die druk worden bezocht door vlinders, bijen en andere insecten. Een lust voor het oog! Heel bijzonder zijn de zeldzame steenbreekvarentjes, die in een stapelmuur van basaltkeien groeien en de rietorchissen, die spontaan op een vochtig gedeelte van de heemtuin zijn opgekomen. Daar ligt ook een ondiepe pool, waarin onder meer kikkers en salamanders leven. Aan de rand van het water, verscholen onder een fors uitgegroeide roos, ligt een berg plant-aardig afval. "Die hebben we aangebracht om ringslangen de mogelijkheid te bieden om jongen te krijgen en te overwinteren", vertelt Wil Riegel, één van de beheerders van de heemtuin, die zich bij ons heeft gevoegd.

"Je hebt nu een globale indruk gekregen van wat een volkstuincomplex voor

Voor meer informatie

Als de kennis er is en de volkstuinters het willen, kan een volkstuincomplex worden omgevormd tot een natuurrijk park. Wilt u het op uw complex proberen? Neem dan telefonisch contact op met Josie Dubbeldam: 020-6279882. Zij is bereid om een rondleiding over 'Amstelglorie' of een ander complex met een min of meer natuurlijke inrichting te regelen. Daarnaast kan zij adressen geven van instanties die subsidies geven voor de aanleg van een oeverwaluwalwand of de realisering van andere kostbare natuurprojecten. Ook weet zij meer over de geplande cursus, waarin geleerd wordt hoe een volkstuincomplex natuurvriendelijker gemaakt en gehouden kan worden.

de natuur kan betekenen", zegt Josie Dubbeldam als we teruglopen naar de uitgang van volkstuinpark 'Eigen Hof'. "Maar er is veel meer mogelijk. Bij ons op 'Amstelglorie' ligt veel meer gemeenschappelijk grasland dan hier. Een paar jaar geleden hebben we een paar stukken langs de lanen afgeplagd om er bloemen voor vlinders en andere insecten uit te zaaien. Ook wilden we de mensen laten zien hoe bloemenweiden en graanakkers er vroeger uitzagen. Ook die hebben we in de voormalige grasstroken aangelegd. En het resterende grasland proberen we ook een natuurlijker aanzien te geven. Om de voorjaarsbloei onder de wilde planten een kans te geven, maaien we niet voor 15 juni. De rietorchis en het moeraswalstro zijn spontaan in het gras opgekomen en je ziet er veel meer vlinders dan vroeger.

Maar het mooiste vinden onze leden de pinksterbloemen, die in het voorjaar massaal in het grasveld bloeien".

Als ik bij de poort afscheid neem van Josie Dubbeldam en Henk Smit, wijst laatstgenoemde mij op een sloot, die met verduurzaamd hout is beschoeid.

De natuur krijgt zo duidelijk weer een kans op volkstuinpark 'Eigen Hof'

"Dat is nou jammer", zegt hij. "Zo'n beschoeiing maakt een rijke oeverbegroeiing onmogelijk en dat is weer nadelig voor dieren als wezel, bunzing, snoek en libelle. Bovendien krijgen te water geraakte egels zo weinig grip op deze beschoeiing, dat ze verdrinken".

"Het kan best anders", vult Josie Dubbeldam aan. "Op ons complex zijn we aan het experimenteren met beschoeiingen van wilgetenen. Die zijn een stuk milieuvriendelijker en je kunt ze inplanten met spectaculair bloeiende planten als lisdoode en kattestaart. Dat is niet alleen mooi, deze inheemse oeverplanten zuiveren ook nog het water".

De terugweg naar huis voert me door stedelijke gebieden, waar nauwelijks een stukje natuur te vinden is. Maar als de kennis er is en de volkstuinters het willen, kan het anders. Dat is overduidelijk gebleken tijdens mijn bezoek aan volkstuinpark 'Eigen Hof'. Een voorbeeld dat navolging verdient.

HANS VAN DEN BOSCH

Een gemetselde wand voor de oeverwaluwal